IArychevs'kyi, S.
Kara za hrikh

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

КАРА ЗА ГРІХ

сумний образ з життя американського народа в 3-ох актах

Написав СВІЙ

ЦІНА 35 ЦЕНТІВ

З друкарні „Свободи",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.
1920

КАРА ЗА ГРІХ

сумний образ з життя американського народа
в 3-ох актах.

Написав **Свій.**

ЦІНА 35 ЦЕНТІВ

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

1920

ОСОБИ:

Семен, літ 50.
Одарка, його жінка, літ 45.
Павло, їх син, літ 26.
Катерина, їх дочка, літ 19.
Василь, сусід Семена, літ 50.
Пазя, його жінка, літ 40.
Джан, літ 26.
Анна, його жінка, літ 23.

Майк
Проць } боми від 20 до 26 літ.
Джов

Федь, чесний молодець, живе у Семена, літ 25.
Шльомко Клапшивер, жид-салюніст.
Полісмен (жид).
3 музики, 2 дружки.

Дієдься в нинішню добу, у довільному місті.

АКТ I.

Кімната як звичайно у наших людий, тільки без ліжок і печи. Стіл накритий скатертю. Одарка кладе на стіл хліб, сіль, вилки, ложки і другі причандали. Пазя сидить біля стола.

СЦЕНА I.

Одарка: Кажу вам, хлопець як мальований! Правда, то і мому Павлови нічо не хибує, але де йому до тамтого. Там то раз очи у него, а вусики! А розумний, наче всьо з ксьонжки читає.

Пазя: І кажете, що богатий?

Одарка: Ще і як! У банку має десять стівок, тільки не хоче їх рушати, каже, що зараз по весілю салюн купить.

Пазя: Відки він й взявся тутки?

Одарка: Аж з Пітсбурґа, кумо, приїхав, три дні водою, а десять днів таки треном.

Пазя: Там то ваша Кейди десь радується! Таке щастє!

Одарка: Дівка як не та стала! Як та свічка сіяє. Повідає Джан, ніби її кавалір, що аж в Пітбурґу почув за те, яка вона хороша і зараз такой приїхав.

Пазя: Ну, а ваш старий що на то?

Одарка: Хто би там його слухав? Він, як звичайно, з глуздів сходить. Кричить, що за якогось пройдисвіта дитини не можна давати, що як хоче йти заміж, то нехай йде за українського молодця.

Пазя: То він, ніби молодий, не наш?

Одарка: Пан, кумо, тільки по чеськи знає, а наше слово де-коли кине. З такого роду! Тато в Канаді фарму має на сто коров. А брат є першим ґубернатором.

Пазя: В чіпци ви родилися. Всі казали, що певно видасьте дівку за Федя, а тут, як грім з ясного неба, являється ціло пан.

Одарка: Кумосенько, та деж Федеви до моеї Кейди. Перше ще, як не служила у панів, то инакше, а тепер та вона і дивитися на него не хоче.. Хлопчиско має три сотки... абож то гроші! Ой, знаєте, що в сні я виджу всьо щастє своеї дитини.

Пазя: Коби тільки ваш старий не вередував.

Одарка: Хто там на него дбає! Зась йому псувати дитині долю! Я тут ґаздиня, і конець!

Пазя: Щасливі ви! А я, як той горох при дорозі; мій як ступотить, як крикне, то все тіло на мені тремтить. Ба, і до бука береться!

Одарка: Я свому тільки раз заїхала горшком в очи; не сміє на мене більше воркотіти. Тепер, хоч і крикне, та руки не підійме. Боїться! Але пора мені до роботи братися. Хвала Богу, наготовила я всего: і ковбаси і студенини є й капуста і курки печуться.

Пазя: Пирогів було наварити!

Одарка: Деж би він їв пироги! Ще висміє! Такий вам делікатний. Ходіть, кумосенько, як ваша ласка, поможіть, колись і вам послужу. Ходіть. (Виходять обі).

СЦЕНА II.

(По хвили входить **Павло** з люлькою в зубах, в капелюсі на голові, і **Проць,** оба мало що підпиті).

Павло: Не знати, чи вже Джан прийшов, чи ні.

Проць: Де би ще! Не бійся, має він розум, десь певно в Шльомка сидить!

Павло: Має за що! Нераз на всю компанію трітує. Або украв де гроші, або найшов.

Проць: Де би там! Богач... Тато фарму має!

Павло: Там би я йому вірив. Нехай жениться,

то подружбую хотяй і забавимося як слід. Ну, сідай, заграємо.

(Сідають при столі, Павло збирає вилки і кидає на хату, витягають карти й починають грати).

СЦЕНА III.

(Входить **Одарка** і несе миску з ковбасами, ставить на столі).

Одарка: А ви що, показилися, що кидаєте вилки на землю? Бодай ти сказився! (Збирає вилки).

Павло: Ви, мамо, пащеки не роззявляйте, чули?

Одарка: Або що?

Павло: Або почуєте неладне слово! Що я бойс, чи що?

Одарка: Замість помочи що, ще мішає. Геть мені відсіля!

Проць: Чи ви, ґаздине, пяні, чи що? Чіпаєтеся, як пяний плота! Ми вам ще й поможемо, чекайте!

Павло: А віска вже є?

Одарка: Казав Шлльомко, що сам принесе (Відходить).

Проць: А наш Федь ходить ні живий, ні мертвий!

Павло: Добре йому так! Як не знав, як коло дівки ходити, то нехай від оскомини обliжесь. Він, вчений, книжки читає, на біса йому женитися.

СЦЕНА IV.

(Входить **Шльомко**).

Шльомко: Як собі маєте, бойси?

Павло: Тобі що до того? Горівку приніс?

Шльомко: Приніс, але не для вас! Де ґаздиня?

Павло: Біс її знає, де вона! Гостину готовить. А ти горівку став тут. (Витягає йому фляшку з кишені).

Шльомко: Ну, ну, випий, то тобі твоє маме буде з писк вибити, що влізеся.

Павло (взяв довгий кусень ковбаси і ударяє нею Шльомка по лици): На, закуси!

Шльомко: Ти свиня, з ким ти зачинаєш? Що то є, розбій? Гей! (кричить) Одарке, де ви!

Одарка (за сценою): А там хто знова!

Шльомко: Як то хто? Я, пан Каправий, ходіть сюда! (До Павла): Буде тобі!

Проць: Велике диво! (Хватає другу ковбасу і накладає її Шльомі на шию). Ходи Павле!

Шльомко: Ґвалт! Я тобі буду на корт взяти! Що то є?

Павло (зриває з нього ковбасу, бере її в зуби, фляшку держить високо в горі і оба з Процьом, притупуючи, йдуть до дверий, в котрих стає Одарка).

Одарка: То що з вами?

Шльомко: То боми, злодії, воно віски вкрало, ковбасу взяло й мені на писок клало!

Одарка: А наж вам за то! (Бє кулаками обох, а ті утікають. Глядить до миски): Ой, всю ковбасу взяли.

Шльомко: Видите, то порядні бойси так роблять?... Тут ще маєте два фляшки добрий штоф, і заплатіть.

Одарка: Чи ти сказився, чи що? Абож нині пейда?

Шльомко: А на хазер, на свиня є, — га?

Одарка: Абож я не господиння? Хто тобі казав, що я „кеш" платила? Нехай чекають!... Щож, Шльомку, як буде з весілєм?

Шльомко: Що має бути? Ви заплатіть, що треба, то і весілє буде. А на почеканнє, то нема нічого!

Одарка: Шльомцуню, таж ми знаємося не від нині. Памятаєш, як я нераз у нас в селі потайки

у мами яйця крала і тобі носила за булки? Поратуй нас! Готового у нас ні цента нема. А зять богач, тисячі має.

Шльомко: То чому не скажете, аби вам дав?

Одарка: Не можна сказати! Він в банку гроші має, не рушить! А я ще, дурна, похвалилася, що за Кейдою дам півтора сотки і то на стіл!

Шльомко: То давайте!

Одарка: Караєш ти мене словами, караєш. А ти би поміг, за бездурно я не схочу.

Шльомко: Що ви мені будете дати, як самі нічого не маєте? Ваш Семен, воно добрий хлоп, але дурний. Він робить все і вам дає гроші. А ви то рум, то розольки, то віски все пєте. А ваша дівка, воно нівроку, як кобила, служить і нічого не має! А син, той Павло, воно злодій, воно з кубасою мене на писк било!

Одарка: Молодий, пустий. Але як мені вийти з біди?

Шльомко: Я вам буду радити. Без гроший весіля не буде, а той панич хоче зараз гроші. На весілє то я буду дати добрий дрінк, файн лонч, а як музики заграє, таки наші жидки, бо вони на цимбал грають, то на таке панське весілє прийде страх народа. Воно оплатиться. Ви, Одарка, казали, що маєте у себе богато гроші від Федя; ви йому не потребуєте казати, а пожичте собі сама до весіля три стівки.

Одарка: А як не схоче дати? Самому брати, кримінал.

Шльомко: Яке ви дурне! За що кримінал? Воно свій, він ваш кревняк. Воно за гроші не питає, а по весілю, то ви собі віддасьте і конець!

Одарка: Табо він хотів женитися з Катериною, а тепер...

Шльомко: Тепер він сам її не хоче! На що йому, коли вона має пана. А такий пан, воно на

ксендз не дуже чекає, ви розумієте?

Одарка: Не з таких моя дитина!

Шльомко: А ви ліпша була, що? Робіть, як знаєте, то ваше діло. Я потім принесу піпкес від пива, а за горівки, аби ви мали готові гроші.

Пазя (за сценою): Кумо, ходіть но скоро.

Одарка: Йду, кумонько, йду!

Шльомко: Я вам добре раджу, послухайте. Інакше то її тото панич буде знати, що ви дід, і воно накиває вам пятами. Ну, я пійшов. (Відходить).

Пазя (за сценою): Кумо!

Одарка: Бігцем йду! (Вибігає).

СЦЕНА V.

(Входить **Катерина,** убрана дуже претенсіонально в великім капелюсі з червоними цвітами).

Катерина: Ну, і ще нема нікого. А Джана що тільки не видно. Щоби то раз вже скінчити з весілєм. Він сам пре на то. А ще мама розпискувалася, що дасть півтора сотки. І де їх взяти? Старий также носом крутить, готов суперечку начати. Коби не тих півтора сотки, то ми би самі весілє зробили. А так Джан хоче вперед гроші. Біда, тай тільки. Деж то мама, що на столі нічого не видно?

СЦЕНА VI.

(Входить **Федь**).

Катерина (до себе): Маєш, ще його було треба.

Федь: Здорова була Катерино! Давно не видів я тебе. Чув, що заміж йдеш. Чи правда се?

Катерина: Мабуть правда, коли й ти чув про се.

Федь: Мені воно і дивно. Бо ще пару неділь тому ти на все клялася, що любиш тільки мене одного і за другого не пійдеш! А тепер?...

Катерина: Инакше в четвер, а инакше тепер! Тоді любила, а тепер ні.

Федь: І за що се так?

Катерина: Бо найшла другого. Не пара ти мені. Я навикла до панства, а ти таки хлоп і тільки.

Федь: Мабуть же ми з одного села, одна межа нас ділить!

Катерина: Але тут не те, що там! Я не люблю наших людий, у вас нема ніякої делікатности, все гноєм смердите. Я навикла до панів, і конець.

Федь: Таж ті пани в краю патинками трясли.

Катерина: А тут вони панами і я при них пані.

Федь: Так, значиться, ти дурила мене тільки?

Катерина: І себе і тебе дурила. А тепер мені попався хлопець делікатний, учений, богатий; він мене буде учив на катаринці грати; знає по панськи говорити, то-ж я пійду за него. А хлопкою оставати не хочу!

Федь: А не жаль тобі, що вирікаєшся свого роду, своєї віри, своєї рідні?

Катерина: Мені нічого не жаль. До вашої церкви я не люблю йти; там ані вірґанів нема; самі хлопи там ходять, а я навикла инакше.

Федь: Так дай тобі, Боже, таке щастє, якого хочеш! Я любив тебе щиро від душі, по людськи, по українськи. А тепер, хотяй жаль мені, що завелася моя віра в тебе і любов, то дякую Богу, що так сталося! Бо для українського молодця тільки українська дівчина годиться, а проклятий той, хто иншу бере за жінку! (Співає на арію):

Бо Вкраїнець знає
Держатися свого,
Такий не бажає

Шукати чужого!
Він чесний, хоть бідний,
Він гірко страдає,
Та нарід свій рідний
Він щиро кохає!

Хто свого ся бридить,
Хто служить чужому,
Той честь лиш з'огидить
І ширить содому.
Хто серця не має
До рідної хати,
Най згибне, зчезає,
Він тричи проклятий.

Катерина:

Не вірю нічому,
Лиш серцю свойому.
Не хочу я знати,
З якої я хати!
А хочу там жити,
Де білий хліб ситий,
Де меньше страдання,
Де більше кохання,

Де сльози не ллються,
Де люди не гнуться.
І що-ж мені з рідні,
Де бідні все злидні
Збирають у жниві.
Ви будьте щасливі
З бездолля свойого,
Я багну чужого.

(Обоє разом повторяють: **Федь** від слів: Хто свого ся бридить, **Катерина:** Де сльози не ллються, і т. д.).

Федь (по співі): Так дай тобі, Боже, твойого щастя тільки, щоби не прийшло каятися.

Катерина: Не журися мною, пожуряться тим другі! (Федь Відходить).

Катерина (сама): Ну спекалася я дурня! Диви, який Українець! А най-го там. Та, деж мама?

СЦЕНА VII.

(Входить **Одарка** і **Пазя** з мисками в руках, за ними **Павло** і **Проць,** оба трохи підпиті).

Пазя: Ось і наша краля. Гавдіду, Кейді!

Катерина: Галоо! Що се, мамо, що нікого нема! Таж Джана що тільки не видно. А тато як?

Одарка: Воркоче й воркоче. (Ставить миски на столі). Всьо готове: і курки і студенина, тільки ті два боми половину ковбаси вкрали.

Павло і Проць (крутяться так, що рівночасно Павло стягнув зі стола фляшку з горівкою, а Проць курку, потім оба, тримаючи украдене за плечима, задом утікають до дверий і в дверях оба кричать): Кукуріку!

Одарка: Скаженина їх напала, чи що?

Пазя (глядить на стіл): Кумо, та одної курки нема.

Одарка: Щож я дам гостенькам їсти! (Вибігає, за нею Пазя).

СЦЕНА VIII.

(Входить **Джан,** молодий, пристойний, убраний досить гладко, при годиннику грубий ланцух).

Джан: А... міс Кейді, — як ся оні маї.

Катерина: Денк ю, джентельман, я все в поржондку маю.

Джан (підходить, обіймає її і цілує): Найс, псякрев собача. Яко руза у зіму. А гдѐ се є татічек, а матічка, а братік?

Катерина: Нє вім, цо пан мувйо! Я на все олрайт! Седавн, просим на ракічер!

Джан: Ну, міс Кейді, муй-кнофлічку, цо се слі-хаць з нашім сваткем? Пінязі мамічка майо?

Катерина: Певно, що майо в стакенцах. Є вшіцко реди: студенина, курка; тильо, цо пан братчік ковбасу украв і зожер!

Джан: Сакраментскі клюк! Як сем патши, то я би єму дал на морду за ту ковбасу. Но, яко се жіка, дайте мені, міс Кейди, губічку.

Катерина: Кеди я ся встидам!

Джан: Цо є то встидам. Я вас мам рад, ви се маті раді, то можемо цілуватися з переді і з заду. (Цілує її).

СЦЕНА IX.

(Входить **Одарка і Пазя**).

Пазя (до себе): Ах, як цілує по панськи.

Джан: Вітам пєкнє мамічку, як се ма пан тата. (Цілує Одарку в руку).

Одарка: Денк ю, пан Джан, бери за чер і седан!

Джан: Я сі барз рад, цо се вас відзім, тильо ми маркотно, що пан син кльобасу украв!

Одарка: Найдеся друга. Сідайте, Пазю.

Пазя: Я постою.

Одарка: А ти, Кейді, чому не сідаєш коло свого кавалІра!

Катерина (сідає): Ще насидимося!

Джан: Просім вас, пані матічко, я бим рад хцел поколчіт ту роботу, а женитися. Бо я барз кохам вашу ту шельмічку, Кейді, цо бим йо зїв, як пан брат кльобасу. Бісме уж моглі бить у єдно.

Одарка: Хоть би і нині, я на все готова.

Джан: А ви, міс Кейді?

Катерина: Я вже давно готова.

Джан: То се ві, же такего геского хляпа мусіти любіть. Я сем не хвалім, а такего другего в Америці нема навіть в криміналі. У мнє є пінязі, а пінязі, у вшицкіх банках мам їх моц.

Пазя (до себе): Щось то він повідає таке мудре?

Джан: Моя жена буде от рана до вечера тільки жрацъ сам балон і кекси. Будемо си меть десат румуф і вшехне грати зі злята.

Одарка: Ой, як то він знає говорити!

Джан: Вас, мамічко, на руцех будемо носити, як все цо принесете нам в дарунку. Ну, а пінязе маце?

Одарка (до Катерини): Що він бреше?

Катерина (до Одарки, тихо): За гроші питається!

Одарка (змішана): Прошу пана, пінязі є реди!

Джан: Як є, то ґут. В неделю можемо сватек робіць! Пуйдзем до ситиголу по лайснес і вшицко будзе в пожадку. (Хватає Катерину в пів і цілує, потім Одарку також цілує). Та будеме у єдно. А так можем забавіться. Дайте віски!

СЦЕНА X.

(Входять **Павло і Проць,** вже добре підпиті).

Павло: Гальо, Джан, як ся маєш! (Хватає його за руку і стискає так, що Джан аж підскакує).

Джан: Сапермент, є то зле! Ну, пан братчік, випієме віски.

Проць: Певно!

Одарка: Прошу, пане Джан, до стола!

Джан: Мамічко, ту не є пана Джана, ту є ваш верни син, Джан, яко муж вашей Кейди! Мисме теди єдна фамілія. (Сідає за стіл). Кейди, сідай коло мнє, будем жрацъ з єднего таліже! (Катерина сідає коло нього). Такову маш морду геску, як ружа. (Цілує її). Ну, мамічко, на здар! (Наливає горівку і пє, потім дає Катерині). Пій сем муй ангелічку!

Катерина: Коли я ся встидам!

Джан: Пій сем, не будь яко свиня, кед пій, то пій!

Пазя (до себе): Який він делікатний!

Павло: Ну, давайте дальше! (Наливає до другого келішка і пють по черзі).

Одарка: Прошу, чи курки, чи ковбаси, заки більше буде!

Джан: Ми то вшіцко по пожадку будем брацъ! (Бере кусень ковбаси, один конець собі в губу, а другий Катерині). Жрай, моя міла!

Пазя (до себе): Диви, який жартобливий.

Павло: А тато де?

Одарка: Не знаю, куди пійшли.

Проць: Певно з Федьом до читальні, бо вони оба тепер на письменників подалися.

Одарка: Дам я йому читальню, що попамятає мене!

Павло: Ну Джан, не жри всю ковбасу, ти не сам тут!

Катерина: Шарап, ти боме, до кого так кажеш?

Павло: Овва, або він що?

Джан: То нені ніц злего, мисми камраті. (Пє і дає Катерині, та пє тільки половину, а другу виливає під стіл). Так се не робі, віска є драга. Ну, а тераз до роботи. (Бере кусень курки і їсть, а поодинокі кісточки вкладає Кейді в губу).

(Проць і Павло їдять також. Одарка припрошує Пазю, та соромиться, але зачинає їсти).

Одарка: А ваш тато, пан Джан приїде на весілле?

Джан: Не можна, барз далеко. Он се нам пошлі све пожегнане по почте! А пінязе, пані матко, давайте сем ту, я сем їх посчітам, а дам до банку.

Павло: Якої ви хороби йому обіцюєте, деж у нас гроші?

Одарка: Не твоє діло, аби я мала гроші!

Павло: Хиба украдете де! Процю, принеси гармонію.

Проць: Нема.

Павло: А де?

Проць: Заставив у жида!

Джан: То ніц; можна граць і на губу! (Пє; притискає Катерину до себе і зачинає співати):

Ктера баба стара,
Та се вбавяць нема,
Ктера, яко ружа,
Та се знайде мужа.
Та се голька геска!

Пазя: Пане Джан, а якої ви віри: христіянської, чи може ванґліцкої?

Джан: То се ві, дурна бабо, же я презвитеріянської віри. А цо се там віра, абисми пінязи мєлі. Ну, пійте, хляпци, пійте!

Проць: Коли вже віски нема! Треба принести. Дайте, ґаздине, кводру. А може пан Джан дасть?

Джан: Сакраменцки клюк, я ту є млоді пан, ту се ма буть вшицко для мнє готове! Но матє сем кводра на вудку! (Кидає гроші на стіл).

СЦЕНА XI.

(Входить **Семен і Василь**).

Джан: А пан тата! Просім до громади!

Одарка: Сідайте, гості! На добре трафили! Сідайте, Василю, і ти Семене.

Василь: У вас що за гостина нині?

Одарка: Видите, добрі люди трафилися; післав Бог жениха, та хочемо заручини зробити?

Семен: Диво, що без мого відома. Хиба я вже нічого не значу у тій хаті.

Одарка: Абож ти ворог своїй дитині!

Пазя: Таке вам щастє, такий пан лучаєся.

Семен: Не пана потреба моїй дитині.

Джан: Цо се там маце сварити. Кед я хцем і Кейда хце, то вшехно є уеднано. Такего, як я, не найдзеце на цалом світі! (Цілує Катерину).

Проць: Ну, хто йде по віску?

СЦЕНА XII.

Шльомко (входячи): Що хто має йти по віску? Я сам тутки є. Ну, Семен, віншує на таке зять! Одарке, тут є фляшка горівки, але заплатіть все зараз!

Одарка: Заплати, Семене!

Семен: Я не маю чим. Ти знаєш, що навіть на тютюн мені не остало.

Одарка: Та не говори такого при гостях!

Джан: То сем ві, цо оні мушу мєць пінязи, а ні, то нєх йдо до фраса!

Одарка: Ходіть, Шльомку, я заплачу вам! (Виходять обоє).

Джан: Так, пійте, пан тата.

Семен: Не я вас просив на гостину і не я буду пити з вами.

Павло: Вам, тату, що?... базнику обілися, що не умієте людий пошанувати?

Семен: Ти ліпше сиди тихо, не відзивайся.

(Входить **Одарка і Шльомко).**

Шльомко: Як так, то все в порядку. Ви собі, Джан, женіться, а весілє буде у мене.

Проць і Павло: Гурей! Гав, гав! Гурей!

Джан: Так сем утра до корту, а в суботу, лебо неделю, сватек! Так, мамічко!

Одарка: Як ти старий кажеш?

Семен (стоячи поважно): Поки життя мого, не буду я благословити моєї дитини на життє з чоловіком чужого роду. Не знаю я, хто він є; бесіда його ні наша ні чужа. Для моєї дитини тільки український молодець може бути.

Василь: Добре кажете, куме!

Одарка: (також стоячи): Та бо ти, старий, розговорився! А я не мати її, що? За кого видаш дитину? за якого ґрінора-мудя? Сказився старий і тілько! Хто тебе питатися буде!

Семен: Знаю, що за ніщо маєте ви мене в тій хаті. Я тільки добрий, як віл чорний робити і кормити вас. Ти, Катерино, маєш літа, роби, як знаєш, але благословенства мого тобі нема!

Катерина: А мені його на що? Не ви будете з Джаном жити, а я!

Джан: Сакраменцка потвора, то є так! На старего клюка не патшим се!

Павло: Ви, тату, цілком болван! Ніби вас хто буде питатися! Ґ'лдіть собі до церкви, до читальні, а ми і без вас обійдемося.

Семен: Добре научила ти, жінко, дітий! Нехай Бог простить тобі се!

Одарка: А тихо мені будь, що то таке? Або я не роблю, як і ти? Не хочеш, йди в сьвіт за очи, прожию і без тебе, сам зять не дасть пропасти.

Джан: Є то так. Павло, наливай віски!

Шльомко: Ви, Семен, не дрочіться. Напийтеся з той кавалір горіфке і буде все ґіт!

Пазя: Певно, що так!

Василь: Жінко, не відзивайся! Ходи до дому, не місце нам тут!

Одарка: А ви чого пхаєтеся? Просила я вас в хату, чи що? Завидуєте моїй дитині щастя. Завидуйте, але зась вам пащекувати до мене! Гей, хлопці, а ви мовчите?

Джан (до Василя): Ти сем не гутор, а нє, то я тобі дам фацку, знаш!

Шльомко: Тілько не бийте собі на писк; то не весілє, а тілько заручини!

Василь: Паничу, десять таких, як ти беру я на

одну хлопську руку. Мовчи же. Вам, Одарко, не дивуюся. І прощайте!

Семен: Чекайте, куме, і я йду! Катерині я сказав остатне слово, ти чула. Підеш за того, чи за другого приблуду, то не моя ти більше дитина!

Катерина: Або я прошуся їсти, чи що? Треба мені вашого хлопського благословенства? Не бійтеся; ще хліба просити у нас будете!

Семен: Не діждешся того! (Виходять).

СЦЕНА XIII.

Шльомко: Ну, герсти, яке воно дурне! Само щастє лізе в руки, а він не хоче. Ну, як буде, Одарка?

Одарка: Як буде? — весілє робимо і конець. Хиба би я з розуму зійшла перечити дитині долю!

Павло: Певно, що так! Чекай, Процю, я сейчас принесу гармонію! (Виходить).

СЦЕНА XIV.

(Джан, Одарка, Катерина, Шльомко, Проць допиває з фляшки і закусує).

Джан: А пінязі є?

Шльомко: Та я вам кажу, що є. Зараз по шлюбі я сам буду дати вам на руки 150 доляри.

Джан: Цо по шлюбі? Ви бисте хтєлі мнє оциганіць! Я не глупак! Нема пінязі, то я не хцу знать вашей глупей гуси!

Шльомко (до себе): Кік, кік, яке злодійське лоб!

Катерина: Мамо, як же буде?

Одарка: Деж у перід давати гроші, ануж!...

Джан: Як хцеш; небо так, небо нє!

Катерина: Мамо, я пропаду, смерть собі заподію, я в воду кинуся! Мамо моя, я мушу йти за него!

Шльомко (до себе): Ой, вай, велике цурес! (Голосно): Слухайте, ша! Ти, пан Джан, будеш мало гроші по шлюб, то я тобі ручу за то. Значить, я, Шльомко Каправий. На видатке то я мало гроші від Одарки. А не хочеш, то злам писк. Я сам, чуєш, я Шльомко буду тебе викинути за двері! Ну хочеш?

Джан: Олрайт, то заручини можуть бути, як са патши! Проць, давай віски! (Хватає Катерину в пів і зачинає крутитися з нею).

Одарка: Коби вже й по весілю було! Яка би я була рада.

Шльомко (до Одарки тихо): Федька гроші, що Ви дали мені, я принесу, а ви памятайте на ваше обіцянке!

(Джан все ся крутить, Проць також крутиться з фляшкою в руці. Джан вириває йому фляшку. Проць відбиває Катерину і крутиться з нею. Джан хватає Одарку і крутить нею).

СЦЕНА XV.

(Входить **Майк** з гармонією, **Джов** з великим баняком, на як'м бубнить; двері широко отвираються і **Павло** з криком: **Гурей!** вточує барило з пива на саму середину. **Шльомко** вискакує на барило і кричить).

Шльомко: Ша!

(Всі стихають і стають).

Шльомко (розкладає руки так, що тримає їх над головами Джана і Катерини. Проць кропить на них горівкою. Шльомко каже голосно): Панство млодзи, прошу під благословенство.

Всі: Гурей, гурей!

(Куртина спадає).

АКТ II.

Сцена представляє невеличку галю, а радше тільки часть галі в домі Шльоми, щось в роді передної кімнати, ведучої до галі. В куті столик із закусками, пару фляшок і бочка з заправленою рурою, при тім всім один, що грає ролю бартендра. Поза тим на сцені ніяких меблів. Добре коли є вікно отворене на розтіж.

СЦЕНА I.

(За бочкою тілько бартендер. За сценою чути голос музики, що грає сумної весільної. Потім чути жіночий спів):

Поклонися, Катерино,
Старшій сватці,
Поклонися, Катерино,
Пані матці.
Пані матці поклонися,
Що тя годувала,
Старшій сватці поклонися,
Що тя розплітала.

(Музика і спів устають. По хвили виходять музики, один зі скрипкою, кривий, другий з басом горбатий, а третій з дудкою сліпий, держиться другого. Підходять до столика і перший значучо моргає на бартендра. Той показує шклянку від пива, але музика перечить головою. По показанню келишка, годиться, потім всі три пють і стають на боці).

Шльомко (вбігає): Ну музики, тепер уважайте! Пан молоде і молода буде йшло на танець, то йому ладно заграйте. Ти сліпе не оглядайся на бочке, тільки на твоє дудке дивися. Я буду дати знати!

(Відходить, та за хвилю вертає, стає в дверях, розкрачує руки і кричить: **Зачинай бим, бум марш!** Музики зачинають якусь тарабанщину. Шльомко закладає пальці за рукави від камізельки і ступає в перед).

СЦЕНА II.

(За Шльомком входять по парі: **Джан,** з великою квіткою на грудях, **Катерина** вся у білому, за ними Павло, сильно пяний, яко дружба з дружкою, дальше **Проць** з дружкою,

Майк з гармонією, **Одарка** з **Пазею.** На кінци **Джов,** а за ним спейшел-полісмен, чисто жидівський тип. Шльомко обводить їх довкола, потім стає на боці, вони же всі фронтом до сцени).

Шльомко: Я, сват, віншує панству млодзі, щоби булі як жаба в водзі, як ті пташки, цо літаю, на вожеху цо свістало, дуже дзецюф нехаї маю і піньондзи зароблю і до Шльомка пшиношаю. Бім, бум, гіф, гуф, панство млодзі бенду здруф! Музике грай, гурей!

Всі: Гурей!

Шльомко: Тепер ходіть собі до галі на танець і складчину для молодих. Тут тільки, як хто хоче випити, і для старше гості. А там забава. Тілько Павло і Проць нехаї не зачинають біятике, бо слухайте, тут є мій брат, він спейшел полісмен, воно не жартує. Ну, музика їди на перед, а граї, щоби було чути страх далеко, — ай вай! (В такім порядку, як прийшли відходять в другі двері. Остається тілько Джов і Майк).

СЦЕНА III.

(Джов, Майк і бартендер).

Майк: Слухаї, Джов, пожич мені квадра, не маю чим молодої подарувати.

Джов: А ти думаєш, що я маю? Украв де, чи що? За що її дарувати.

Майк: Якось воно не ладно. Скажуть, що ми бомси! Коби де гармонію заставити, хоть за пів доляра.

Джов: А Шльомко не дасть?

Майк: Дай йому тільки в руки, а за давний довг возьме.

Джов: Чекаї. Я попробую щастя. (Виходить, за хвилю веде спец. полісмена).

СЦЕНА IV.

(Тісамі і полісмен).

Полісмен: Що є, вже бійке?

Джов: Слухай, Сруль, пожич на ту гармонію доляра.

Полісмен: Що то є, я в службі.

Майк: Та гармонія також в службі. Зроби вигоду, а я дам завтра процент.

Полісмен: Кільки даш?

Майк: Кводра.

Полісмен: Я тобі дам пів доляра, а ти завтра даш цілий доляр. Ти знаєш, де я, на друге улиця, яблока продаю.

Майк: Дідько тя бери, давай! (Віддає гармонію, бере гроші; всі виходять до галі, чути тільки приглушену музику і крики.

СЦЕНА V.

(Виходить **Шльомко,** за ним **Джан).**

Джан: Як се патші, чекай Шльомко. Ну, тераз пінязі на стул, лебо вас ту фрас улапі.

Шльомко: Я рехтельно все: (Кличе до галі): Пані Одарка, комін гір! Я хочу при свідках.

СЦЕНА VI.

(Тісамі і Одарка).

Джан: Мамічко, давайте сем долярки. Мате геского ческого зятя. Ваша голька жіць буде, яко краля, але бізнес є то бізнес.

Одарка: Та гроші має пан Шльомко.

Шльомко: Я маю, я не перечу, що я маю. Та я маю і рахунок.

СЦЕНА VII.

(Входить **Катерина** і опираєся о рамя Джана).

Одарка: Що за трунок, то я половину плачу, а половину з складчини Кейда дасть!

Шльомко: Я за то не кажу, я за то не боюся. Я на то маю екстра. А пан Джан, воно мені винно (витягає книжочку з кишені і крейду, читає і пише на підлозі): За трунок пять долярів 75 центів. За презент для молодої три доляри. За перстені 10 долярів. За сут, тойсам, що на нім, я добрий чоловік, я його купив таньо у мого брата, що гандлює зі старе лахи, я рахую тільки 25 долярів. За то, що було за свата, за моє фатиґе, 3 доляри. А за процент і за почеканнє два доляри. То маєте рівно (додає), то є 48 доляри 75 центів, на рівний рахунок (пише) 50 долярів; най я вже буду стратне.

Одарка: Ой, на щож то тільки гроший. Таж то каваліра видатки.

Катерина: А на перстені то я сама осібно дала.

Джан: Ти се глупа Каська. Яко я се мам брать з банку пінязі, цілу тисячку? А бізнес за цо купім? Так се то отторгніте, а стуфку долярів давайте!

Шльомко: Одарко, дати?

Одарка: Або я знаю?

Джан: Ви не знате? То я вам ту гляви розбію всім. Якосьте рекли слово, так държти, а не, то сі берте вашу гольку.

Катерина: Мамо, чого тут і думати? Таж не йому, а мені даєте сі гроші.

Одарка (до себе): О, як мені лячно! (До Шльомка): За пізно думати, дайте для спокою.

Шльомко (до неї): Не журіть собі, гостий повна галя, складчини буде за кілька сот! (Дає Джанови гроші і виходить).

Катерина: Джане, дай, я сховаю!

Джан: Якове то пожадкі, аби баба ховала пінязі! (Ховає гроші, бере Катерину, підходить до столика, бере шклянку, точить пиво, пє сам, бере Катерину і хоче відвести).

Одарка: Кейдо, остань-но на хвилину.

(Кейда вертаєся, Джан відходить).

Одарка: Дитино моя, бійся Бога! Що ми зробили. Та то чужі гроші. А він казав, що має тілько грошей, а тепер і на лахи навіть пожичив.

Катерина: Ніби то не всьо одно; м в свої гроші з банку брати? Воно-ж тепер всьо спільне. От, щоби тільки журби і клопоту!

Одарка: А тато таки не прийшли! Ні до косцьола ні тутки!

Катерина: Добре зробили! У нас самі панські гості: Поляки, Словаки; а тато тільки по хлопськи і по хлопськи. Не бійтеся, буде нам добре, то і вони ще проситися до нас будуть!

Одарка: Га, я вже тепер нічого й не кажу!

СЦЕНА VIII.

(Входить **Федь,** при його вході Одарка скоро відходить).

Федь: Добре, що я попав на тебе, Катерино. Хотів я тобі переслати всего щастя.

Катерина: А на вінчаню ти чому не був?

Федь: До церкви був би я зайшов, та до костела не знаю, куди йти. І без того ти будеш щаслива, коли така Божа воля!

Катерина: Ходи на галю, потанцюєш. Тільки не говори по українськи, бо там самі пани: Поляки, Словаки...

Федь: Куди мені до них! Возьми, ось се на памятку від мене (дає їй десятку), і часами згадай на мене. Я о тобі все памятати буду. (Скоро хоче відійти та Катерина затримує його).

Катерина: Ходи, Федю, напийся хотяй пива, або вина.

Федь: Ти знаєш, що не уживаю нічого. Спішу до дому, бо там твій батько сам...

Катерина: Чомуж не прийдуть тут?

Федь: Він там перед образами заливаєся гіркими сльозами. Він жалує за тобою, бо ти його дитина. І не тільки він сам жалує.

СЦЕНА IX.

(Входить **Джан,** а за ним **Павло** і **Проць,** оба ідуть до стока і пють).

Джан: А тен хляп цо хце при моєй жонє?

Катерина: Дай спокій, Джане, то наш добрий знакомий.

Джан: Сакраменцкій дей! Я не мам рад, як ми хто бабу баламуці.

Федь: Не бійся, пане! Ми хлопи не твоєї вдачі.

Павло (підходить): Диви і Федь тут. Комін, випєм, таж моєї сестри весілє.

Федь: Не маю і часу і не пю я нічого!

Проць: Диви, святий! Боїться, щоби не дати чого на складчину!

Джан: Мусі даць, а нє, то вишмаримо го!

Катерина: Чого ви чіпилися чоловіка. Йди, Джан, ти вже пяний трохи. Іди Федю. (Федь відходить).

(За сценою чути сильнійше музику. Вбігає **Шльомко**).

Шльомко: Ну, молода, зараз складчина буде. Йди на галю. Скоро, скоро. (Тягне її і Джана за рукав до галі. Павло і Проць при столику. Входить Майк з дівчиною і Джов).

Павло: Майк, ти на що взяв мою дружку?

Майк: Чого має сама сидіти; нехай напється пива.

Павло: А тобі зась до неї. Марш, Ені, на галю, я там зараз прийду. Іди, не пащекуй, а ні, то я, старший дружба, в морду і конець. (Випихає її до галі). А ти, Майк, не шпасуй! Ліпше ходіть тут хлопці, я маю повну фляшку, випємо. (Всі на середині сцени).

Павло (співає):

На сьостри веселю,
Таньцовал я вєльо.
Хоць дужо ся піло,
В ґамбі ніц не било.
Гу, га! (Пє і дає другим).

Майк (співає):

Заграй ми штаєра,
Иначи холєра.
На цале веселє,
Цоб вас дзяблі взєлі!
Гу, га!

(Беруться по двох впів і починають танцювати; всі співають).

Цо нам по музице,
Тутка в Америце,
Кеди німа вудки,
То веселє крутке!

(Входять дві дружки. Павло хватає одну, Майк другу. Проць вже цілковито пяний. Джов валить порожніми фляшками о стіл. Проць вигукує, як в лісі; всі гуляють).

Павло (співає):

Ні маш над Поляка,
Таньчи кракувяка,
Вобцасем вши біє,
Квартом вудкі піє!
Гура!

(Вбігає **Шльомко,** за ним **полісмен).**

Шльомко: Що то є? Тут не можна танцювати. Що ти, Павле, здурів. А ти дівке чого тут лізеш, паскудниця! (Хоче їх розділити).

Павло: Марш, парху!

Шльомко: Сруль, панє спешіел, бери йому!

Полісмен (з видимим страхом підносить палку, але Джов з заду валить його в карк фляшкою. Жид перевертається, як довгий і кричить): Ґевалт, забуйство!

Павло (хватає Шльомка під ребра, а другою рукою тримає дівчину. Крутиться і співає):

Ідзє, Поляк, ідзє,
Цалуй пса в нос, жидзє,
А ми Кракувякі
Жреми собє флякі!

(Входять до галі всі крім Проця і полісмана. Полісман підноситься, розглядаєсь і підносить палку).

Полісмен: Чекай, ти рабусник, я буду тебе арештувати!

Проць: Срулю, губу на колодку. Ми тут не таких спеціялів били! Ґо, го, го!

Полісмен: Ти, Проць, добрий хлоп! Я тебе прошу, як би ті рабусники ставали до біийки, то ти мені помагай.

Проць: Що, за двері утікати, коли я сам ледво на ногах стою!

(Двері від галі нагло відчиняються, Майк пхає перед собою Джова, держачи його за горло, і кричить):

Майк: Ти злодію украв мені пів доляра!

Джов: Брешеш!

Майк: Віддай, бо тя забю!

(На галі крик).

Шльомко (виставляє голову і кричить): Полісмен!

Полісмен (осторожно заходить і каже): Пусти йому, ти розбійник!

Майк (пускає Джова, хватає полісмена і викидає за двері).

СЦЕНА X.

(Входить **Джан і Павло**).

Павло: Гей, бойси, ще час на біійку. Зачекайте трохи. (Бере на бік Майка, тягне до столика, Джов стає коло Проця, в тій хвили входить Катерина вже розквітчана, і стає коло Джана).

Джан: Ну, і колік пінязі зобралісме!

Катерина: Я не числила, ось тут в хустці всі.

Джан: Давай сем ту!

Катерина: Джане, яж мушу заплатити за трунки ті, що мама видали.

Джан: Я сем ніч не знам, давай пінязі, а нє, то... (Замахуєсь на неї).

Катерина: Що, ти підніс би на мене руку.

Джан: На то жонка, абись слухала. (Видирає їй хустку і ховає до себе).

СЦЕНА XI.

(Входять **Одарка і Шльомко**).

Катерина (плаче): Джане, віддай хустку!

Одарка: Чого ти плачеш, дитинко?

Джан: Цо сем плаче, то плаче, она моя жена, не ваша.

Катерина: Мамо, Джан взяв всю складчину до себе.

Одарка: Зятю, дайте їй гроші, бо в забаві можете їх ще стратити.

Джан: Висте глюпа баба! Пінязе є наше, а же муж глава своєй женє, то ви сем зі мною не начінайте! (Відходить до галі).

Одарка. І що тепер буде?

Шльомко: Що має бути? Воно собі упє, а як буде спало, то ти, Кейді, витягни йому гроші.

Катерина: Таж треба галю і трунки платити.

Шльомко: І музике і поліцмен! Я собі не журю. Я маю з чого покрити! Ну, ідіть собі забавляйте з гості, то самі раритні пани. (Відходить).

Одарка: Доню моя, щось злого віщує моє серце.

Катерина: Мамо, запізно вже, нічого не вдіємо!

Павло: Ви чого посоловіли?

Одарка: Знаєш, Павле, що Джан взяв всю складчину, а тут треба платити.

Павло: Го, го! Я давно знаю, що він злодій! І Проць знає й другі...

Катерина: Брате, не говори так, то мій муж!

Павло: Муж не муж, а що бом, то бом!

Одарка: Чого-ж ти перше не говорив того?

Павло: Або я дурний! Катерина водилася з ним по-ночах; нехай жениться! Чи-ж ліпший якийй взяв би її? (Відходить).

Катерина (до Одарки): Не плачте, мамо, а то люди будуть сміятися; ходім. (Виходять до галі).

СЦЕНА XII.

Майк: Ну, Джов, віддай пів доляра, бо біда буде!

Джов: Чи ти сказився? Деж я тобі брав! Шукай добре, а найдеш.

Майк (шукає): Диви до холєри, є! Ну, поцілуймося на згоду. (Оба крутяться).

Павло (співає):

Гей, ви два бомиска,
Дайте собі писка..
Бо як си не даце,
Воба поздихаце!

Павло: Гей, хлопці! Щось мій шваґер маркерує! Скалдчину всю забрав, нашими хлопцями помітує. Проця свинею назвав...

Проць: Я за правду не гніваюся, але кости йому порахую.

Павло: Трошки так, почислити йому ребра, не зашкодить!

Майк: Таж то твоєї сестри муж!

Павло: А що мені до того! Муж не муж, а най знає наше право! (Ґрупуються коло столика).

СЦЕНА XIII.

(Входить **Шльомко і Джан).**

Шльомко: Джан, треба ще пива дати зі два кеки. Таке делікатне гості.

Джан: Нехай смоли напються, по складчині нічого не треба.

Павло (підходить): Диви, як ти навчився по хлопськи говорити.

Джан: Пан Джан вшицко зна; а на то учени во всіх школах.

Шльомко: А пива не хоче більше поставити!

Джан: Як пані мамічка заплаті, то давайте.

Павло: А щож ти думаєш: моя мама краде гроші так, як ти, чи що? Уважай небоже, щоби я тобі мудре слово не сказав!

Джан: Овва, які мі ту пан! Я за такіх, як ти, по два місяці сидів, розумно?

Шльомко: Бойси, не бийте собі! Мій спешел-полісмен собі налякало й йому бєся серце, як патинок. Я його вже не буду більше брати!

Джан: Невермайн, дай кек пива, але більше ні! (Відходить до ґалі).

СЦЕНА XIV.

(Входять **Семен, Анна, Федь і Василь).**

Шльомко: Ой вей, кого я виджу, тато прийшли. Ой вей, ґевалт. (Вибігає до ґалі).

Павло: А що, прийшли, тату, добре зробили, ходіть, випємо.

Семен: Не буду я пити!

(Від галі відчиняються двері, Шльомко випихає музиків, ті з дверий грають тарабанщину).

Шльомко (кричить): Віват!

СЦЕНА XV.

(Входять **Катерина і Одарка**).

Одарка: Прецінь зворушило тебе, старий, серце і прийшов!

Катерина (цілує Семена в руку): Ходіть, тату, на галю!

Шльомко (зза музики): Граїте марш, на пан Семен!

Семен: А деж твій муж Катерино?

Шльомко (як передше): Воно вже їде.

СЦЕНА XVI.

(Входить **Джан**).

Джан: А пан татічек, гавдиду! Так я уж тепер муж вашої гольки, ано так.

Семен (бере за руку Анну, яка незамітно стояла за Василем): Дивись, жінко, чи тойсам!

Анна: Що, той чоловік нині жениться? Таж то мій муж! Три роки тому, як оженився, а по шлюбі обікрав мене і утік. Андрію, ти гадав, що я не найду тебе?

Джан: Цо є то, я вас не знам!

Анна: Ти забув по нашому? А не з одного ми села, не наш ти? Люди, то ошуканець, хто зна, скільки разів женився. Я три роки шукаю за ним!

Семен: А тепер, що буде, мій зятику?

Джан: Або смерть, або кримінал. (Розтручує всіх, кидається, де можна, у вікно або у двері і счезає).

Павло, Василь, Майк (разом кричать): Держіть його! (і вибігають. Одарка, наче скаменіла. Катерина не знає, що з нею).

Семен: І щож, дочко, де твій муж?

(Катерина падає омліла на землю, Одарка і Федь підносять її, Проць серед замішання влетів на галю, вибігає з басом, підносить його до гори і кричить):

Проць: Гей, всіх на смерть бю, мордую!

Шльомко (вбігає): Ой вай, утікайте, вже їде патролька!

Одарка: Гроші, всі гроші забрав зі собою!

(Завіса спадає).

АКТ III.

Сцена тасама, що в першім акті.

СЦЕНА I.

(Семен і Василь сидять).

Василь: Семене, тяжкий хрест поклав Бог на вас, се правда. Але прийміть його, яко допуст небес! Бог діткне карою. Бог і простить й потішить.

Семен: Не мені думати о потісі. Жив я ціле життє, як міг: робив, гарував, не зазнав ні в день спокою, ні в ночи сну. Жінка взяла все в руки, для святого спокою я терпів. А діти росли, як дичка у поли. Павло гуляє, а донька таки цілком виреклася роду. Тепер на конець така ганьба.

Василь: Добре, що на тім скінчилося. Може жінка ваша зрозуміє сю кару Божу і стане жити по нашому: тихо й мирно.

Семен: Не знаю, як буде, а знаю тільки те, що нема у мене більше сили до роботи, ні до життя. І не знати, на чім то все покінчиться. На сором і на ганьбу мою дитину замкнули, яко важного свідка, бо не знати, чи вона винна чи ні. Третий день вже сидить...

Василь: А як вийде, то що?

Семен: Світ широкий. Де хоче, там може скритися з своєю ганьбою. В тій хаті, або мені або для неї місця нема.

СЦЕНА II.

(Входить **Одарка,** страшно бліда)

Василь: Як ся маєте, щож довідалися?

Одарка: Нічого. Казав адвокат, що Катерину пустять нині.

Василь: А того злодія не зловили?

Одарка: Може й зловили, та що нам з того. (Плаче).

Семен: Пізно плакати! Як ти ховала діти, так їх й маєш! Забули вони на нашу народню честь, забули на церкву, син все в салюні, а дочка по жидах служила, цуралася української мови і пропала нині уже цілком. А хто винен?

Одарка: Семене, чи я ворог дітям? Я думала, що лішшу найдуть долю, коли між ліпших людий будуть пхатися!

Василь: А чим же вони ліпші від нас? Чи Поляк або Словак не таксамо з нужди утік тут до Америки, як і ми? Чи може вони тут жиють ліпше як ми? Язик їх нам подобається; абож він красший від нашого?

Одарка: Якось їх люди ліпше поважають.

Семен: Які люди? Чому вони між себе не забрали того Джана?

Одарка: А хто-ж його, злодія, знав, який він? Говорив так гарно; казав, з якого він роду, хвалився, що великі гроші має, що купить салюн.

Семен: А ти вірила всему. А коли я озвався, то тоді і ти і злі діти громи сипали на мене. Чи не так?

Одарка: Знаю, що я зле робила, що Бог карає за то, та що вдіяти тепер?

СЦЕНА III.

(Входить **Шльомко**).

Шльомко: Вас, Одарко, ніхто не може подибати. Як то є?

Семен: А чогож ти ще від нас хочеш? По що на наше нещастє внадився ти в нашу хату!

Шльомко: Я є бізнесмен. Що я був за свата? Або я Бог, щоби я знав, який він є, той Джан? Хоче випити, я дам; каже, що він богатий, я вірю, а хоче женитися, я поможу, за то я маю гроші; мені жадна шапа не платить! Ну, Одарка, нам треба порахуватися за весіллє. Що ви думаєте: галю дай, музики дай, трунок дай, закуски став, полісмен плати; все на мою голову. Ще три кеки пива, що Джан поставив, і бас поломали і всяке ганьби!

Одарка: Абож ми винні тому! Ти що ще хочеш?

Шльомко: Я хочу, щоби ви прийшли до мене, порахувалися і все!

Семен: Чим вона буде платити, як у нас цента в кишени нема?

Шльомко: То не ваше діло, ви весілє не робили. Ви заходіть таки зараз до мене, чуєте Одарке?

СЦЕНА IV.

(Входить **Федь**).

Федь: Слава Ісусу Христу!

Семен: На віки слава! Сідай, Федю! Я й не знав, що ти не пійшов до роботи!

Федь: Не пійшов і не піїду більше! Рішився я вернути до краю. Ліпше там серед біди і горя їсти куснік свого чорного хліба, як тут дивитися, як нерозумом пропадають українські діти, а до того ще запропащують свою честь!

Василь: Святе твоє слово, молодче!

Федь: Дякую вам, ґаздо, і вам, ґаздине, що не відмовили ви мені за тільки літ кута в себе. Тепер я поїду і то таки завтра. Добре, що осталося трохи гроша; не приїду з порожними руками.

Семен: Правда, цілих три сотки має в банку. Ну, щож, Бог з тобою, хочеш їхати, добре робиш. Коби можна я пішки би йшов, щоби тільки там зайти і там — умерти.

Федь: Ґаздине, у вас є в переховку мої гроші. Я ще зайду по останок пейди, а за хвилю верну і прошу вас приготуйте мені сі мої гроші, бо потім буде пізно. З Богом останьте! (Виходить).

СЦЕНА V.

(Тісамі без Федя).

Семен: Щож робити, добрий хлопець, під сонцем не найдеш ліпшого. Інакше я думав, а тепер все пропало. Га, най їде! Гроші, жінко, йому зверни, та ще й так йому прийде пару долярів, але де їх взяти.

Василь: Тим не журіться, найдемо їх.

Одарка (страшно помішана, глядить на Шльомка): Шльомку, що тепер буде?

Шльомко: Що має бути? Або то моє діло? Порадьтеся свого чоловік, я вам не муж! Я не маю часу, я мушу іти, а ви заходіть до мене. (Виходить).

СЦЕНА VI.

(Одарка хвилю сидить мов нежива, потім з плачем падає головою на стіл).

Семен: Що то значить, жінко?

Одарка: Прости мені, Семене, я...

Семен (встаючи): Що сталося?

Одарка (плачучи): Я не маю всіх гроший Федя! Я дала Шльомкови для Джана і на весілє.

Семен (по хвили здвигає руки до гори і з шепотом): Господи! (падає на лаву).

Василь: Слухайте, чи ви правду кажете? Таж се чужий гріш, знаєте, що то значить?

Семен: Злодійство! (Встає). Жінко, скажи, що то неправда, а ні, то я убю тебе! Мій дім чесний був, а тепер на старости літ я став злодієм.

Василь (поважно): Присядьте, куме! Тут треба розуму, з толком поговорити! Кажіть, Одарко, як се було!

Одарка: Джан хотів гроший, півтора сотки, а жид не хотів весілля робити без гроший; він сам, Шльомко, мені так радив; казав, що з складчини відбереся, а по весіллю то і Джан дасть гроші.

Семен: І що тепер робити? Сироту обікрали з його кервавиці.

Василь: Нема що, треба радитися. Ви, куме, ходіть, підемо до розумнійших людий, нема часу на говореннє. (Встає і підводить Семена).

Семен: Жінко! нехай тобі Бог простить! А мені остається тільки одна смерть, бо не прожию я, дивлячись, як тебе будуть вести до лакопу. Ми бідні, віддати нема звідки! (Виходять).

СЦЕНА VII.

Одарка (сама, поволи підносить голову): Мати Пречиста, що мені вдіяти, що почати? Занапастила я всім нам долю! Все пропало. Не день, а ніч на моїх очах. Нехай би і померти в тюрмі, але що сталося би з ним, з Семеном, він не пережиє того.

СЦЕНА VIII.

(Входить **Катерина**).

Катерина: Ви самі, мамо? Я виділа, що тато пійшли десь з Василем, а то не булаб я сміла тут зайти.

Одарка: І ліпше булоб не заходити. Федь їде до краю і зараз прийде по свої гроші. І що тепер буде?

Катерина: Чи справді? Так всім нам погибати, всім пропадати. Ідіть, мамо, таки сейчас до Шльомка, просіть його, нехай як хоче робить, а гроші Федя віддасть. Я буду йому служити, хоть пять літ. А ні, то я скажу, що я украла його гроші. Я молода, я пійду сидіти, а вас не дам на ганьбу. Тільки ідіть мамо, ідіть сейчас. (На силу підводить її до дверий).

Одарка (тихо): Даремний мій хід! (Виходить)

СЦЕНА IX.

Катерина (сама): Щоби то знати, де дістати отруї, одна хвиля, а все скінчиться. Або ні, утікати в світ за очи. Маю ще десятку від Федя, ніхто мене не знає. (По хвили). А бідна мама, що її жде! (По хвили). О, тяжко, тяжко Бог карає.

СЦЕНА X.

(Входить **Федь**).

Федь: О, Катерина, добре, що вернула. Жаль мені тебе, Катерино, але Бог потішить тебе.

Катерина: Федю, Бог мене за тебе карає. Ти добрий був для мене!

Федь: Так, Катерино, я любив тебе і люблю так, як тільки українське серце любити може!

Катерина (підходить до нього): І я любила тебе, і люблю. Але засліпило мені очи й розум, і тепер видиш моє горе...

Федь: І виджу і плачу над ним!

Катерина (несміло): Федю! Я не жінкою тобі буду, а слугою до смерти, я тебе буду день і ніч благословити, я буду каятися до смерти за все, я хрестом буду в церкві прилюдно лежати, забудь на все, а ще будемо щасливі.

Федь (поважно): Ні, Катерино! Люблю я тебе, але щасте не для нас! Хто раз згордів своїм родом, хто відрікся свого народу, своєї церкви, своєї віри, своєї мами, для такого тяжко вернути на праву дорогу. Бог не благословив би нам, а згадка на давне не давала би нам спокою. Я поїду, таки завтра, і до смерти тебе не забуду і женитися не буду, але не нам щасте разом суджено!

Катерина: Ні, ти не поїдеш! Федю, дивися на мене, я... я обікрала тебе, через мене пропали твої гроші, мама вже не має їх в скрині!

Федь: Що ти кажеш? — То неправда... Я збирав їх для старої матери! О! (Падає на лаву).

Катерина (клякає перед ним): Федю, я тебе прошу: май милосердє наді мною. Суд буде не мене, а маму, чіпати. Вона стара і отець не переживуть ганьби, я хочу спокутувати, я буду сидіти, а тільки ти позволь на то! Федю, я у ніг твоїх; ти любив мене колись!...

Федь (встає): Послідне забрали. (Тихо виходить).

Катерина (клячить при лаві): Послідне забрали. Святі його слова.

СЦЕНА XI.

(Входить **Семен, Одарка і Василь. Катерина** встає і стає в куті).

Семен: Се хто? Катерина! Ти сміла переступити ще поріг тої хати?

Катерина (простягає руки): Тату, простіть мені! Яж кров ваша, я ваша дитина.

Семен: Ні, ти мені не дитина. Ти відреклася нас, ти виреклася роду, цуралася своєї бесіди, обиджала мій сивий волос, ти нас, за те, що ми тебе ховали, злодіями зробила. Знаємо, що жде нас кримінал. Але більша ганьба від сего є те, що ти важишся ще тут вертати. З очей мені, а я тебе, негіднице, я прокли...

Одарка (хватає його в пів): Семене, не клени!

Семен (тихо): Ні, клясти не буду. Іди, Катерино! Забудь чия ти доня і нехай тобі Бог простить і нехай тобі Україна простить. (Відвертаєсь і закриває руками лице).

Катерина (тихо): Послідне забрали! (Іде тихою ходою до дверий, в котрих стає Федь).

СЦЕНА XII.

(Ті і **Федь**).

Федь: Пожди, Катерино. (Бере її за руку і підводить близше середини). Семене і ви Одарко! Я все знаю вже! Болить мене серце і дуже болить! Але у мене сумлінне! Не вас мені карати, бо ви, Семене, невинні; не мені опозоряти ваш сивий волос. Винна Катерина, бо пійшла на чужу дорогу, і винні ви, Одарко, що немудрою любовю любили Катерину. І я любив Катерину, щиро любив і моє серце каже їй простити. І їй і всім! Я молодий,

переболію і дороблюся. А за то простіть їй, Семене, тій бідній, бо вона, хотяй і винна, а все в нещастю пробудилося в ній серце, вона любить вас!

Василь: Семене, чи чуєте, що каже Федь?

Семен: Чую! Федю, не людське, а ангельське серце у тебе. Я приймаю твою жертву. І поки сил у мене і жінки, ми будемо робити, щоби тобі сплатити довг? А ти, Катерино, слухай: я тобі пращаю, але іди в світ. Між чужими ти відреклася свого роду, між чужими покутуй. За рік вертай до нас, коли віднайдеш в собі українського духа; вертай чесною дівчиною. Тоді благословеннє наше прийме тебе. Тоді й Бог простить! Ідиж, доню, а вертай до нас українською, чесною дівчиною.

(Катерина цілує в руку Семена, Одарку, Василя і підходить до Федя, дивиться йому в очи, нараз хватає його руку, цілує її, в порозі кладе хрест на себе і тихо виходить. Всі стоять неподвижимо на своїх місцях. По хвили Семен звертається до образів і, закривши лице руками, молиться).

СЦЕНА XIII.

(Вбігає **Павло**).

Павло: Тату, мамо, Джана злапали. Знаєте, де сидів? В пивници у Шльомка. Чекав пори, щоби втічи. Поліція його найшла і гроші при нім! Вже його і Шльомку повезли до корту. Не все наше пропало! Гроші вернуться! (Вибігає).

СЦЕНА XIV.

(Тісамі без Павла).

Семен: Дай, Господи, щоби мир і любов всего, що наше, що рідне, вернуло в серця моїх і всіх українських людий!

Всі (тихо): Амінь.

(Завіса спадає. Конець).

5.VII 87

